

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINI KAMOL TOPTIRISHDA
MAQOLLARNING AHAMIYATI****Bahtiyorova Asila O‘ktam qizi***Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti**Boshlang‘ich ta‘lim fakulteti 3-bosqich talabasi**baxtiyorovaasila18@gmail.com*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga xalq og‘zaki ijodi — ayniqsa maqollarni o‘rgatishning ahamiyati, ularning tarbiyaviy va didaktik roli haqida fikr yuritiladi. Maqollarning bola tafakkurini rivojlantirishdagi o‘rni, axloqiy qadriyatlarni shakllantirishdagi ta‘siri hamda dars jarayonlarida ularni qo‘llash usullari keng yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *maqollar, xalq og‘zaki ijodi, tarbiya, boshlang‘ich sinf, o‘quvchilar, axloqiy qadriyatlar, milliy an‘ana.*

Абстрактный. *В статье рассматривается важность преподавания устного фольклора, особенно пословиц, учащимся начальной школы, а также их образовательная и дидактическая роль. Широко освещены роль пословиц в развитии мышления детей, их влияние на формирование нравственных ценностей, методы их использования в учебном процессе.*

Ключевые слова: *пословицы, фольклор, образование, начальная школа, учащиеся, нравственные ценности, национальные традиции.*

Abstract. *This article discusses the importance of teaching primary school students folk oral literature, especially proverbs, and their educational and didactic role. The role of proverbs in the development of a child's thinking, their influence on the formation of moral values, and methods of using them in the teaching process are widely covered.*

Keywords: *proverbs, folk oral literature, education, primary school, students, moral values, national tradition.*

Kirish.

Xalq og‘zaki ijodi asarlari, xususan maqollar, ming yillar davomida xalq donishmandligi, tajribasi va axloqiy qarashlarining mujassam ifodasidir. Maqollar qisqa, lekin chuqur mazmunli bo‘lib, hayotiy haqiqatlarni oson anglashga yordam beradi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun bu kabi vositalar ta‘lim va tarbiya jarayonining ajralmas qismidir. Ular bolalarning og‘zaki nutqini rivojlantirish, fikrni lo‘nda yetkazishga o‘rgatish, milliy qadriyatlarni singdirishda beqiyos vositadir.

Maqollarning o‘quvchilar tafakkuridagi roli.

Maqollar bola tafakkurini rivojlantirishda quyidagi jihatlar bilan muhim hisoblanadi:

Lo‘nda va obrazli fikrlashni o‘rgatadi.

Aql-idrok va mulohaza qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Kuzatish va umumlashtirish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Yaxshi va yomon, to‘g‘ri va noto‘g‘ri tushunchalarini ajrata olishga o‘rgatadi.

Masalan, “Yaxshilik qil — qaytmasin, yomonlik qil — unitilmasin” maqoli orqali bolaga ezgulik doimo ustun turishi kerakligi o‘rgatiladi.

Maqollarning tarbiyaviy ahamiyati

Maqollar tarbiyaning barcha yo‘nalishlariga xizmat qiladi:

Axloqiy tarbiya: “Kattaga hurmat, kichikka izzat” kabi maqollar orqali hurmat-ehtirom tushunchalari singdiriladi.

Mehnat tarbiyasi: “Mehnat qilgan to‘yadi”, “Qo‘li gul — do‘sti ko‘p” kabi maqollar mehnatga muhabbat uyg‘otadi.

Vatanparvarlik tarbiyasi: “El yomon bo‘lsa — yurt xarob” kabi maqollar vatanni sevishga undaydi.

Oilaviy qadriyatlar: “Ota — tog‘, ona — bog‘” kabi maqollar orqali oila muqaddasligi tushuntiriladi.

Bunday maqollarni darslarda, sinfdan tashqari tadbirlarda tez-tez ishlatish bolalarda axloqiy ong va milliy qadriyatlarni shakllantiradi.

Maqollarning til va nutq rivojidadagi roli

Maqollar:

So‘z boyligini oshiradi;

To‘g‘ri talaffuz va intonatsiyani shakllantiradi;

O‘z fikrini qisqa va aniq bayon qilishga o‘rgatadi;

Estetik did va ifoda vositalarini boyitadi.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun maqollar nafaqat o‘qish fanida, balki ona tili, atrof-muhit, hayot xavfsizligi, mehnat ta‘limi darslarida ham keng qo‘llaniladi.

Maqollarni dars jarayonida qo‘llash usullari

1. Mavzuga mos maqollar tanlash.

Dars mavzusiga mos maqollar o‘quvchilarga o‘rgatiladi, muhokama qilinadi.

2. Rol o‘ynash asosida o‘rganish.

Maqollarga mos sahna ko‘rinishlari qo‘yiladi, bu esa ularning mazmunini amalda tushunishga yordam beradi.

3. Topishmoq-muammoli usul.

Maqolni boshlanmasini aytib, davomini o‘quvchilar topadi.

4. Maqol va matn bog‘liqligi.

Maqol asosida matn yozish yoki matnning mohiyatini maqol bilan ifodalash topshiriqlari beriladi.

5. Illyustrativ usul.

Maqollarga mos rasmlar chizdirish, ularni sahnalashtirish orqali bolalarning ijodiy tafakkuri rivojlanadi.

Amaliy misollar

“Til — odamning yuzidir” maqoli asosida o‘quvchilarga to‘g‘ri gapirish va odob haqida suhbat o‘tkaziladi.

“Kitob — bilim bulog‘i” maqoliga mos tarzda kutubxona bilan tanishish darsi tashkil etiladi.

“Do‘st boshida bilinadi” maqoliga doir rolli o‘yin o‘ynaladi, do‘stlik haqida insho yoziladi.

Bu kabi faoliyatlar o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, o‘z mulohazalarini ifodalashga, badiiy-estetik didini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa. Maqollar — xalqning asrlar davomida shakllangan tajribasi, hayotiy donoligini o‘zida jamlagan boy ma’naviy merosdir. Ular boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ta’lim va tarbiyaning muhim vositasidir. Maqollar orqali bolalarda ijtimoiy va axloqiy qarashlar, estetik did, fikrlash madaniyati shakllanadi. O‘qituvchining ularni to‘g‘ri va o‘z vaqtida qo‘llay bilishi dars samaradorligini oshiradi. Shu bois, maqollarni muntazam dars jarayonlariga integratsiya qilish har bir pedagogning dolzarb vazifasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jo‘rayev, B. (2018). Boshlang‘ich sinf darslarida xalq og‘zaki ijodidan foydalanish metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi.

2. Usmonova, M. (2021). Maqollar – tarbiya asosi. "Ta’lim va tarbiya" ilmiy-amaliy jurnali, 2(4), 56-61.

3. Karimova, Z. (2020). Ona tili darslarida maqollardan foydalanish yo‘llari. Pedagogik izlanishlar, 7(1), 45-50.

4. O‘zbekiston xalq maqollari to‘plami. (2020). Toshkent: Yangi asr avlodi.

5. Qodirova, D. (2019). Boshlang‘ich ta’limda milliy qadriyatlarni singdirish. Samarqand: Pedagogika nashriyoti.